

BEMUTATKOZNAK A JEZSUITA KÖNYVTÁRAK

■ A legfontosabb jezsuita rendi hagyományok közé tartozik az oktatás és kutatás, így a könyvtárak kialakítása is. A rendalapító, *Loyolai Szent Ignác* megállapítása szerint „*a jezsuiták könyvek nélkül, olyanok mint a katonák fegyver nélkül*”.

2012 nyarán az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének Közgyűlésén a Jezsuita Könyvtárak is felvételt nyertek az Egyesülés tagjai közé. A könyvtárakról, az egyes gyűjteményekről, a gyűjteményekben folyó munkákról számolunk most be.

A *Jezsuita Könyvtárak* intézménye ma több könyvtár együtteseként fogalmazható meg, s ezek a gyűjtemények több helyszínen találhatók.

TÖRTÉNETI HÁTTÉR

A Társaság első korszakában (1540-1773) Magyarországon a három egyetemi, két főiskolai és a 41 középiskolai könyvtáron kívül további 40 rendházi könyvtár működött, amelyek közül a budai, a kolozsvári, a pozsonyi országos hírnévnek örvendett, a nagyszombati pedig Európa-szerte ismert tudományos gyűjtemény volt. Ez a mai ELTE Egyetemi Könyvtár jogelődje.

A Társaság második korszakában 1814-től (Magyarországon 1853-tól) szintén folytatódott a könyvtárak alapítása, mivel a régi könyvtárakat nem kaphatták vissza, új gyűjtemények keletkeztek. A legfontosabb könyvtárak a két középiskolai könyvtár Kalocsán és Pécsen, a szegedi főiskolán, a budapesti rendi központban és a Manréza lelkigyakorlatos házban és noviciátusban működtek. Az egyes vidéki

rendházakban is kisebb, elsősorban a pasztorális-liturgikus munkát elősegítő könyvgyűjtemények jöttek létre, így Szegeden, Hódmezővásárhelyen, Mezőkövesden, Nagykapornakon, Kispesten és Kaposváron.

Sajnos 1950-ben, a szerzetesrendek erőszakos feloszlatása során a könyvtárak nagy része megsemmisült vagy állami kezelésbe került.

JELENÜNK

A külföldre kényszerült magyar rendtartomány azonban – Európában és a tengerentúlon is – folytatta a könyvtárszervezői munkát, ennek és a nagylelkű adományozóknak köszönhetően, a kilencvenes évek közepére új jezsuita könyvtárak alakultak ki. Magyarországon és minden jezsuita rendházban és intézményben igyekeztek helyi kabinet könyvtárakat kialakítani.

A rendi hagyományok folytatásaként Szegeden szerveztek könyvtárat, amelynek az állománya – főként teológiai-filozófiai művek – a szegedi Gál Ferenc Főiskola kezelésében olvasható.

A miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium könyvtára elsősorban a középiskolai oktatást, és az ignáci pedagógia elterjesztését szolgálja. Az iskola könyvtára 15 000-es könyvvállományal, továbbá a több mint 1000 audiovizuális dokumentummal (VHS, DVD és CD-ROM) segíti a diákokat tanulmányaikban.

Budapesten több jelentős jezsuita könyvtár-könyvgyűjtemény található. A Sodrás utcai Faludi Ferenc rendházban teológiai, pasztorális-liturgikus műveket

gyűjtenek. Az itt működő Szent Imre Noviciátus külön könyvtára elsősorban a rendi újoncképzést és nevelést szolgálja, ez a gyűjtemény főként lelkeségi és rendtörténeti műveket tartalmaz.

A Horánszky utcai központban több kabinet könyvtár működik, mint a Szív szerkesztőség (médiatörténet), Jezsuita Stúdió (médiatár) gyűjteményei, valamint az OCIPE. Az OCIPE, a Jezsuita Európa Iroda, az Egyház Társadalmi Tanításának minél szélesebb körben való megismertetését fontos céljának tartja. E cél megvalósítását segíti a gyűjtemény, melynek alapját a Muzslay hagyaték képezi. Fő gyűjtőköre az Egyház társadalmi tanítása, politológia, gazdaság, etika témakörben megjelent, elsősorban magyar, angol és német nyelvű könyvek.

A legfontosabb budapesti jezsuita könyvtár a Pray György Levéltár és Könyvtár és az integráns részét képező Rendtörténeti Könyvtár és Régi Könyvtár, melyet 1934-ben alapítottak. Ennek állománya – mint a többi egyházi gyűjtemény is – 1950-ben, a Rend feloszlátásakor az Országos Népkönyvtári Központ-hoz került.

A levéltár és könyvtár újjáalapítása 1991-ben történt meg. Ekkor kezdődött meg a levéltár és a könyvtár szétszóródott állományának összegyűjtése. Ennek eredményeként mintegy 1100 kötet kapott vissza a Rendtörténeti Könyvtár, melynek nagyobb része 16–19. századi kötet. 2010 októberében az állományt egy helyen, egy raktárban helyezték el. Ez megnyitotta a lehetőséget az állomány revíziója és átlagmegóvása előtt.

2012 nyarán az állomány tovább gazdagodott, miután a Pannonhalmi Főapátság Könyvtárából a Rendtörténeti Könyvtár további 1000 kötetet kapott vissza, amely

szintén 16–19. századi könyvekből áll. Így alakult ki 2012 júliusára egy 2100 kötetes régi könyves állomány. Ezt a Rend saját költségvetésének terhére, a Pre-Con Bt. restaurátorainak segítségével preventív konzerválási eljárásban portalanította, tisztította és fertőtlenítette. Az állomány így megtisztult, jobb állapotú lett és évekre konzerválódott. Az állományról egy áttekintő jegyzék áll rendelkezésre, amely alapján az ELTE BTK könyvtár szakának segítségével, gyakornokok bevonásával egy mélyebb, szakmai feldolgozás is megkezdődött. Az állomány főként teológiai, történeti, egyháztörténeti, kánonjogi és jogi, illetve szépirodalmi művekből áll.

Az 1996 óta működő, 2011-ben a Horánszky utcai jezsuita központba költözött Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium is rendelkezik könyvtárral, mely szépirodalmi, közgazdasági és társadalomtudományokkal összefüggő műveket tartalmaz.

A Dobogókői Manréza könyvtára és az ehhez tartozó Ignáci Lelkeségi Könyvtár jelentős gyűjteményt tartalmaz általában a keresztény és a szorosabban vett szent ignáci lelkeségi területéről.

ONLINE KATALÓGUS

A Jezsuita Könyvtárak számítógépes katalógizálásának megkezdése több szálon indult el az 1990-es évek második felében. A Gál Ferenc Főiskolára (akkor: Szegedi Hittudományi Főiskola) került állományt a rend könyvtáros munkatársa katalógizálta a Hittudományi Főiskola Könyvtárában 1996-97-ben bevezetett Voyager (ma: Corvina) könyvtári rendszerrel. A szintén Szegeden működő Noviciátus Könyvtárának feldolgozása az egyházi könyvtárakban általánosan használt Orbis programmal kezdődött és a könyvtári adatbázist 2012 őszéig azzal tartották karban.

A Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium Könyvtárának katalogizálása 2007 óta Szikla könyvtári rendszerrel történik.

A Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium könyvtárában a számítógépes feldolgozás saját fejlesztésű rendszerekkel kezdődött. Először DOS alapú adatbázis-kezelőt, később FoxPro-ban készített programot, majd MS Access adatbázisokat használtak, 2011-től kezdődően a Könyvtár könyvtár-informatikus végzettségű munkatársa, Horovitz Norbert, nyílt forráskódú szoftverek felhasználásával web-tárhelyre fejlesztett egy linux alapú, web-felületen működő könyvtári rendszert. Ebbe importálta a Gimnázium korábbi könyvtári adatbázisait.

Az OCIFE könyvtára, a Muzslay Könyvtár katalogizálása már ezzel a Miskolcon fejlesztett linux alapú rendszerrel, 2012 nyarán történt, könyvtári szabványok, szabályok szerint.

2012 őszén a miskolci könyvtári rendszer olyan irányba fejlődött, hogy importálni tudta a Szent Imre Noviciátus Orbis adatbázisából készített export-file-t, valamint „kézi munkával” a Rendtörténeti Könyvtár korábbi katalógusát képező Word dokumentumot. Ezzel a linux alapú rendszer képessé vált arra, hogy a nem lezárt könyvtári adatbázisok további építése és a korábbi rekordok javítása ezzel történjen. (Az említettek közül egyetlen adatbázis lezárt: a Gál Ferenc Főiskolán tárolt jezsuita könyvanyag már nem gyarapszik, és az állomány a Főiskola Könyvtárában marad.)

A Jezsuita rend vezetése 2012 elején úgy döntött, hogy az év végéig kialakuló, több könyvtár anyagát felölelő adatbázisokkal integrálódik az Unitas közös katalógusba úgy, hogy a Rend teljes könyvtári

anyaga kereshető a többi könyvtár anyagával együtt a szokásos módon, de a Jezsuita Könyvtárak külön belépési pontja segítségével a jezsuita anyag és az egyes könyvtárak állománya külön is kereshető. Ennek első lépéseként a Gál Ferenc Főiskola Könyvtárában tárolt állomány 2012 őszén bekerült az Unitas-ba. 2012 végén – 2013 elején a Jezsuita Rend további könyvtárainak – amelyeknek feldolgozása megkezdődött – adatbázisa is bekerül a közös katalógusba.

Az Unitas közös katalógusban már most, vagy rövidesen kereshető könyvtárakról:

A Rendtörténeti Könyvtár (a Levéltár része), nem nyilvános könyvtár, de bejelentkezés után kutatható.

A Szent Imre Noviciátus Könyvtára nem nyilvános könyvtár.

A Szent Ignác Szakkollégium könyvtára nem nyilvános könyvtár, a kollégisták és a kollégiumi személyzet rendelkezésére áll.

A Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium Könyvtára nem nyilvános könyvtár, a gimnázium tanárai és diákjai számára elérhető.

A Muzslay Könyvtár nem nyilvános könyvtár, a rend tagjai és munkatársai használhatják.

A Gál Ferenc Főiskola Könyvtára nyilvános könyvtár, az itt tárolt jezsuita tulajdonú állományra is ez érvényes.

Kapcsolattartó személyek:

A Gál Ferenc Főiskola Könyvtárával kapcsolatban a Főiskola könyvtárosa: *biblio@gfhf.hu*, a Rendtörténeti Könyvtárral és egyéb jezsuita könyvtárakkal kapcsolatban: Mihalik Béla Vimos igazgató, Bikfalvi Géza könyvtáros-levéltáros: *leveltar@jeszsuita.hu*

Budapest, 2012. november

A Jezsuita Könyvtárak munkatársai